

Maciej Jurzyński

mgr

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

e-mail: m.jurzynski@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7342-7158

Administracyjne tryby unieważnienia aktu stanu cywilnego

Streszczenie

Przedmiotem niniejszego opracowania jest problematyka administracyjnych trybów unieważnienia aktu stanu cywilnego. Badania oparto na dogmatycznej analizie przepisów prawa, literatury przedmiotu i orzecznictwa sądów administracyjnych oraz na obserwacjach własnych autora. Punktem wyjścia rozważań jest wyjaśnienie pojęcia aktu stanu cywilnego oraz szczególnego charakteru tej formy działania administracji publicznej. Stwierdzono, że aktowi stanu cywilnego przysługuje domniemanie ważności. Może być on wyeliminowany z obrotu prawnego jedynie poprzez unieważnienie w jednym z trybów uregulowanych w ustawie Prawo o aktach stanu cywilnego. Analizie poddano tryby unieważnienia stosowane przez organy administracji publicznej – kierownika urzędu stanu cywilnego i wojewodę. Celem badania było wyjaśnienie przesłanek zastosowania poszczególnych trybów administracyjnych unieważnienia aktu stanu cywilnego, wskazanie podmiotów legitymowanych do żądania unieważnienia aktu oraz form prawnych działania organów w tych sprawach i ich zaskarżalności. Zaprezentowano również wybrane aspekty praktyczne zagadnienia. Całość rozważań zamknięto wnioskami wskazującymi specyfikę poszczególnych trybów administracyjnych unieważnienia aktu stanu cywilnego.

Słowa kluczowe: akt stanu cywilnego, tryb administracyjny unieważnienia aktu stanu cywilnego, czynność materialno-techniczna, decyzja administracyjna

Wprowadzenie

Akty stanu cywilnego stanowią szczególną formę działania administracji publicznej, charakterystyczną dla rejestracji stanu cywilnego. Stwierdzają najistotniejsze fakty kształtujące sytuację prawną osób fizycznych określaną mianem „stanu cywilnego”. Zgodnie z art. 2 ust. 1 Prawa o aktach stanu cywilnego¹ stanem cywilnym jest sytuacja prawna osoby wyrażona przez cechy indywidualizujące osobę, kształtowana przez zdarzenia naturalne, czynności prawne lub orzeczenia sądów, lub decyzje organów, stwierdzona w akcie stanu cywilnego. Natomiast rejestrację stanu cywilnego można zdefiniować jako „system obligatoryjnych i ciągłych wpisów, dotyczących sytuacji prawnej osoby fizycznej, ze szczególnym uwzględnieniem jej stanu osobistego oraz pozycji w rodzinie”².

Rejestracji stanu cywilnego dokonuje się w rejestrze stanu cywilnego³ w formie aktów stanu cywilnego (art. 2 ust. 2 p.a.s.c.). Akt stanu cywilnego to „wpis o urodzeniu, małżeństwie albo zgonie w rejestrze stanu cywilnego wraz z treścią późniejszych wpisów wpływających na treść lub ważność tego aktu” (art. 2 ust. 3 p.a.s.c.). Wpisu dokonuje kierownik urzędu stanu cywilnego (USC) lub jego zastępca. Aktami stanu cywilnego w przytoczonym wyżej rozumieniu są również akty sporządzone w księgach stanu cywilnego prowadzonych na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów i przeniesione do rejestru stanu cywilnego (art. 124 ust. 5 p.a.s.c.).

Szczególny charakter aktów stanu cywilnego określa art. 3 p.a.s.c. Zgodnie z tym przepisem „akty stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych; ich niezgodność z prawdą może być udowodniona jedynie w postępowaniu sądowym”. Ustanawia tym samym zasadę wyłączności dowodowej aktów stanu cywilnego. Wyłączność ta jest rozumiana jako zakaz dopuszczania innego środka dowodowego w celu wykazania faktu stwierdzonego za pomocą dowodu wyłącznego⁴. W praktyce oznacza to, że fakt urodzenia, małżeństwa lub zgonu może być udowodniony wyłącznie aktem stanu cywilnego, zaś „dowód z treści aktu stanu cywilnego nie może zostać zastąpiony innymi dowodami, w tym z dokumentów

1 Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2025 r. poz. 594), dalej: p.a.s.c.

2 M. Wojewoda, *Przypisek przy akcie stanu cywilnego i jego rola w systemie rejestracji stanu cywilnego w Polsce*, „Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego” 2017, nr 1, s. 85.

3 Zgodnie z art. 5 ust. 1 p.a.s.c. rejestr stanu cywilnego jest prowadzony w systemie teleinformatycznym.

4 Uchwała SN z dnia 20 listopada 2012 r., III CZP 58/12, Legalis.

stwierdzających tożsamość, zaświadczeń, a także z tzw. zgodnych oświadczeń uczestników postępowania”⁵.

Zasadniczo akt stanu cywilnego jest wpisem o charakterze deklaratywnym, gdyż nie tworzy nowego stanu prawnego, a jedynie stwierdza określone zdarzenie⁶. Jednocześnie, jak trafnie zauważa J. Dobkowski, „mimo, że [akt stanu cywilnego – M.J.] nie jest skierowany do konkretnej osoby, przysługuje mu – podobnie jak ostatecznej decyzji administracyjnej – domniemanie ważności, co oznacza, że ma on wartość dowodową dopóty, dopóki nie zostanie w specjalnym trybie wyeliminowany z obrotu prawnego”⁷. Tym specjalnym trybem jest unieważnienie aktu stanu cywilnego, które wywołuje doniosłe skutki prawne. Jak bowiem wynika z art. 42 ust. 1 p.a.s.c., unieważniony akt stanu cywilnego nie podlega ujawnieniu i nie wydaje się z niego odpisów⁸. Oznacza to, że „unieważniony akt stanu cywilnego przestaje funkcjonować w obrocie prawnym. Należy traktować go jako nieistniejący”⁹.

Przepisy p.a.s.c. przewidują kilka trybów unieważnienia aktu stanu cywilnego, a mianowicie: tryb sądowy mający zastosowanie w sytuacji, gdy akt stwierdza zdarzenie niezgodne ze stanem faktycznym lub stwierdzono uchybienia, które zmniejszają jego moc dowodową (art. 39 p.a.s.c.)¹⁰, tryb szczególny unieważnienia przez sąd nowego aktu urodzenia przysposobionego w przypadku rozwiązania stosunku przysposobienia (art. 74 p.a.s.c.), a ponadto tryby administracyjne stosowane przez kierowników USC (art. 39a i art. 127a p.a.s.c.) i wojewodów (art. 39b i art. 127 ust. 2 i 3 p.a.s.c.). Należy przy tym podkreślić, że ustawodawca dokonał ścisłego rozdziału kompetencji pomiędzy sądy i organy administracji publicznej. Każdy

5 Postanowienie SN z dnia 31 marca 2006 r., IV CSK 103/05, LEX nr 490446.

6 Wyjątek w tym zakresie stanowi akt małżeństwa zawartego w sposób określony w art. 1 § 2 i 3 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.), tj. w formie wyznaniowej. W tym przypadku sporządzenie aktu stanu cywilnego jest jedną z niezbędnych przesłanek zawarcia małżeństwa podlegającego prawu polskiemu, a zatem przyjąć należy, że akt ma charakter konstytutywny. Por. uwagi zawarte w uchwale SN z dnia 10 maja 2023 r., III CZP 71/22, Legalis.

7 J. Dobkowski, *Preponderancja aktów stanu cywilnego*, „Metryka. Studia z zakresu z prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego” 2011, nr 2, s. 16.

8 Wyjątek do tej zasady przewiduje art. 42 ust. 2 p.a.s.c., który stanowi, że w przypadku unieważnienia aktu stanu cywilnego na żądanie sądu wydaje się odpis zupełny tego aktu. Na wniosek osoby, której akt dotyczy, lub osoby mającej interes prawny można wydać odpis zupełny unieważnionego aktu stanu cywilnego.

9 Wyrok NSA z dnia 7 grudnia 2021 r., II OSK 527/21, CBOSA.

10 Na temat unieważnienia aktu stanu cywilnego przez sąd w trybie art. 39 p.a.s.c. zob. więcej: M. Jurzyński, *Sądowa kontrola czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego*, „Metryka. Studia z zakresu z prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego” 2023, nr 1–2, s. 172–174.

z trybów unieważnienia ma zastosowanie w ściśle określonej sytuacji, a tryby te nie mogą być stosowane zamiennie.

Niniejszy artykuł poświęcony jest problematyce administracyjnych trybów unieważnienia aktu stanu cywilnego. Problematyka ta nie była dotychczas przedmiotem głębszych analiz niż komentarzowe. Zadanie badawcze, jakie postawił sobie autor opracowania, polega przede wszystkim na identyfikacji i wyjaśnieniu przesłanek zastosowania poszczególnych trybów, wskazaniu podmiotów uprawnionych do żądania unieważnienia aktu stanu cywilnego w tych trybach i form prawnych działania organów administracji publicznej, a ponadto na udzieleniu odpowiedzi na pytanie, czy administracyjne unieważnienie aktu stanu cywilnego może być zaskarżone i w jakim trybie. Przy opracowaniu zagadnienia zastosowano metodę dogmatyczno-prawną. Dokonano analizy odpowiednich przepisów prawa, literatury przedmiotu i orzecznictwa sądowego. Rozważania oparto również na obserwacjach własnych autora opracowania.

Unieważnienie aktu stanu cywilnego przez kierownika USC

Przepisy p.a.s.c. w pierwotnym brzmieniu nie przewidywały możliwości unieważnienia aktu stanu cywilnego przez kierownika USC, a wprowadzały jedynie tryb administracyjny unieważnienia aktu przez wojewodę w sytuacjach określonych w art. 127 ust. 2 i 6 p.a.s.c. Regulacja ta okazała się niewystarczająca, bowiem w praktyce, zwłaszcza w początkowym okresie prowadzenia rejestracji stanu cywilnego na zasadach określonych w p.a.s.c., zdarzały się liczne błędy techniczne i nieprawidłowości przy sporządzaniu nowych aktów oraz przenoszeniu aktów z ksiąg do rejestru, np. wielokrotnie rejestrowano akt dotyczący tego samego zdarzenia z powodu zawieszania się działania systemu teleinformatycznego. Zachodziła konieczność wyeliminowania z obrotu prawnego błędnie zarejestrowanych aktów, jednak kompetencji w tym zakresie nie posiadał żaden organ sądowy ani administracyjny. Ustawodawca rozwiązał ten problem, nowelizując p.a.s.c.¹¹ m.in. poprzez dodanie art. 39a i art. 127a. Powołane przepisy weszły w życie 1 października 2016 r. Przyznały kierownikom USC kompetencję do unieważniania aktów stanu cywilnego w formie czynności materialno-technicznej¹². Wprowadzone rozwiązanie prawne, stanowiące istotne *novum* w regulacji rejestracji stanu cywilnego,

11 Ustawa z dnia 6 lipca 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1221), dalej: ustawa zmieniająca z 2016 r.

12 W doktrynie wskazuje się, że czynności materialno-techniczne to czynności faktyczne oparte na przepisach prawa, wywołujące skutki prawne nie poprzez tworzenie norm prawnych, tylko przez fakty, z którymi obowiązujące przepisy wiążą powstanie określonych konsekwencji w sferze

pozwoлиło w określonych przypadkach na szybkie i sprawne wycofywanie z obrotu prawnego aktów stanu cywilnego błędnie zarejestrowanych lub przeniesionych do rejestru. Dokonanie unieważnienia aktu stanu cywilnego w formie czynności materialno-technicznej może nastąpić praktycznie natychmiast po stwierdzeniu zaistnienia przesłanki do unieważnienia aktu.

Tryb określony w art. 39a ust. 1 p.a.s.c. znajduje zastosowanie do aktów, które po raz pierwszy zostały zarejestrowane w rejestrze stanu cywilnego¹³. Przesłanką jego zastosowania jest błędna rejestracja aktu lub aktów stanu cywilnego stwierdzających to samo zdarzenie z przyczyn technicznych lub w wyniku niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru stanu cywilnego. Przepisy p.a.s.c. nie definiują pojęcia przyczyn technicznych i niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru. Należy przyjąć, że pierwsze z nich oznacza okoliczności niezawinione i niezależne od użytkownika systemu, np. zawieszenie się czy inne nieprawidłowe działanie systemu, natomiast drugie oznacza wybranie przez użytkownika – na skutek jego pomyłki lub niewiedzy – niewłaściwej w danym przypadku funkcjonalności rejestru. Wymaga również podkreślenia, że inne okoliczności, jak na przykład literówki czy omyłkowe pominięcie danych podczas rejestracji, nie mieszczą się w hipotezie art. 39a ust. 1 p.a.s.c., ale mogą być podstawą do sprostowania lub uzupełnienia aktu. Organem właściwym do unieważnienia aktu lub aktów w powyższym trybie jest kierownik USC, który dokonał błędnej rejestracji. Czynności niezbędne do unieważnienia aktu lub aktów organ powinien podjąć niezwłocznie po stwierdzeniu błędnej rejestracji.

Drugi tryb unieważnienia aktu stanu cywilnego przez kierownika USC został określony w art. 127a ust. 1 p.a.s.c. Tryb ten ma zastosowanie do aktu lub aktów stanu cywilnego stwierdzających to samo zdarzenie, sporządzonych pierwotnie w księgach stanu cywilnego (zarówno przed dniem wejścia w życie p.a.s.c., jak i na podstawie art. 145 p.a.s.c.¹⁴) i błędnie przeniesionych do rejestru z przyczyn technicznych lub w wyniku niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru stanu cywilnego albo na skutek omyłki pisarskiej. Organem właściwym jest kierownik USC, który dokonał błędnego przeniesienia. W porównaniu do art. 39a ust. 1

stosunków prawnych. Zob. np. M. Masternak, *Czynności materialno-techniczne jako prawna forma działania administracji publicznej*, Toruń 2018, s. 145–146.

¹³ J. Pawliczak, w: K. Osajda, M. Domański, J. Słyk (red.), *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2023, art. 39a, s. 303.

¹⁴ Zgodnie z art. 145 ust. 1 pkt 1 p.a.s.c. przez okres 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy kierownik USC, który przechowuje księgę stanu cywilnego, mógł na podstawie przepisów dotyczących sporządzania aktów stanu cywilnego w księgach w oparciu o dokumenty określone w p.a.s.c. Tak sporządzone akty należało przenieść do rejestru do końca 2015 r.

p.a.s.c. ustawodawca rozszerzył katalog przyczyn błędnego wpisu uzasadniających unieważnienie aktu o „omyłkę pisarską”, czyli sytuację, w której pracownik organu popełnił błąd literowy podczas przenoszenia danych do rejestru czy też pominął niektóre dane znajdujące się w akcie papierowym. Był to zabieg słuszny. W przypadku omyłki pisarskiej przy przenoszeniu aktu do rejestru nie znajduje zastosowania tryb sprostowania określony w art. 35 p.a.s.c., ponieważ akt sporządzony w księdze nie zawiera takiego błędu. Z art. 124 ust. 2 p.a.s.c. wynika zaś, że przeniesienie aktu z księgi do rejestru polega na zamieszczeniu w rejestrze treści aktu z chwili jego sporządzenia w zakresie wymaganym w ustawie, jak również wzmianek dodatkowych, przypisków oraz informacji zawartych w rubryce „uwagi”. Czyli dane z aktu pierwotnego powinny być przeniesione do rejestru wiernie, zgodnie z ich zapisem w księdze¹⁵.

Zarówno z art. 39a ust. 1, jak i art. 127a ust. 1 p.a.s.c. wynika, że unieważnienia aktu lub aktów właściwy organ dokonuje z urzędu, dołączając do każdego z unieważnionych aktów wzmiankę dodatkową o jego unieważnieniu¹⁶. Jednakże art. 39a ust. 3 p.a.s.c. wskazuje, że postępowanie o unieważnienie aktu, o którym mowa w ust. 1, wszczyna się z urzędu lub na wniosek osoby, której akt dotyczy, osoby mającej w tym interes prawny lub prokuratora. Zatem powołany przepis (odmienne niż art. 39a ust. 1) dopuszcza działanie kierownika USC nie tylko na zasadzie oficjalności, ale również na zasadzie dyspozycyjności. Jak wskazuje J. Pawliczak, „nie jest wykluczone, że dodanie ust. 3 w art. 39a było wynikiem błędu legislacyjnego polegającego na nieprzemyślanym przeniesieniu do tego przepisu treści zawartej w art. 127 ust. 4 p.a.s.c. Niemniej waga tego zagadnienia powoduje konieczność jego jednoznacznego wyjaśnienia w orzecznictwie sądowym lub na skutek nowelizacji przepisów”¹⁷.

W praktyce kierownicy USC najczęściej stosują tryb unieważnienia przewidziany w art. 127a ust. 1 p.a.s.c., zaś unieważnieniu podlegają akty błędnie przeniesione z ksiąg do rejestru na skutek „omyłki pisarskiej”¹⁸. Natomiast tryb określony w art. 39a ust. 1 p.a.s.c. aktualnie jest stosowany sporadycznie, ponieważ rzadko

15 Por. P. Kasprzyk, w: P. Kasprzyk (red.), *Podręcznik urzędnika stanu cywilnego*, t. 1, *Podstawowe instytucje prawa o aktach stanu cywilnego*, Lublin 2018, s. 160.

16 Zgodnie z art. 24 ust. 1 p.a.s.c. wzmianka dodatkowa to wpis dołączany do aktu stanu cywilnego wpływający na treść lub ważność aktu.

17 J. Pawliczak, w: K. Osajda, M. Domański, J. Słyk (red.), *Prawo o aktach...*, art. 39a, s. 306.

18 Wyniki kontroli prowadzonych przez wojewodów wskazują, że w niektórych USC błędne migracje aktów z ksiąg do rejestru na skutek omyłek pisarskich sięgają nawet 15% zbadanych przypadków. Wskazuje to na konieczność zapewnienia dokładniejszej autokontroli czynności przenoszenia aktów z ksiąg do rejestru.

się zdarza, aby akt został błędnie zarejestrowany z przyczyn technicznych lub w wyniku niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru. Bywa jednak, że kierownicy USC wykorzystują ten tryb unieważnienia do usuwania z obrotu prawnego aktów błędnie zarejestrowanych z innych przyczyn¹⁹, co należy ocenić jako działanie nieprawidłowe.

Zasadą jest, że z unieważnionego aktu stanu cywilnego nie wydaje się odpisów. Jeżeli z unieważnionego aktu wydano wcześniej odpis, kierownik USC zawiadamia podmiot, który otrzymał odpis, o unieważnieniu tego aktu. Do zawiadomienia dołącza, wydany z urzędu, odpis zupełny albo skrócony właściwego aktu stanu cywilnego, odpowiednio do rodzaju odpisu wydanego wcześniej z unieważnionego aktu (art. 39a ust. 2 i art. 127a ust. 2 p.a.s.c.). Wykonanie tego obowiązku nie powinno nastręczać organom większych trudności. Nawet jeżeli odpis wydano w innym USC²⁰, organ unieważniający akt, wykorzystując funkcjonalność rejestru stanu cywilnego, może ustalić miejsce wydania odpisu, a następnie zwrócić się do właściwego kierownika USC o udostępnienie danych osoby, która ten odpis otrzymała.

Należy jeszcze odpowiedzieć na pytanie, czy czynność unieważnienia aktu stanu cywilnego dokonana przez kierownika USC jest zaskarżalna, a jeśli tak, to w jakim trybie. Przepisy nie dają jednoznacznej odpowiedzi w tej kwestii. Należy jednak przyjąć, że na czynność materialno-techniczną kierownika USC polegającą na unieważnieniu aktu stanu cywilnego przysługuje skarga do sądu administracyjnego w trybie art. 3 § 2 pkt 4 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi²¹. W doktrynie podkreślono, że powołany przepis „wskazuje w gruncie rzeczy na poddanie przez ustawodawcę kognicji szeregu rozmaitych aktów lub czynności podejmowanych w sprawach indywidualnych. Tak szerokie ujęcie zakresu przedmiotowego komentowanego przepisu jest traktowane w literaturze przedmiotu jako istotne uzupełnienie sądowej kontroli administracji (...)”²². Na akceptację zasługuje stanowisko wyrażone przez WSA w Olsztynie, iż czynność kierownika

19 W praktyce spotkałem się np. z sytuacją, w której kierownik USC, dokonując transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia do rejestru w trybie art. 104 p.a.s.c., w wyniku omyłki błędnie zarejestrował niektóre dane. Zamiast sprostować akt w trybie art. 35 p.a.s.c., dokonał jego unieważnienia i ponownej rejestracji.

20 Na gruncie przepisów p.a.s.c. wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego zostało „odmiejszczone”. Wniosek o wydanie odpisu aktu składa się do wybranego kierownika USC (art. 44 ust. 5 p.a.s.c.).

21 Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 935 ze zm.), dalej: p.p.s.a.

22 J. Drachal, J. Jagielski, R. Stankiewicz, w: R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Legalis 2023, art. 3.

USC w trybie art. 127a ust. 1 p.a.s.c. nie pozostaje poza wszelką kontrolą, gdyż przysługuje na nią skarga do sądu administracyjnego²³. Analogicznie, w tym trybie można zaskarżyć również czynność dokonaną na podstawie art. 39a ust. 1 p.a.s.c. Skarga spełniająca wymogi określone w p.p.s.a. uruchamia sądową kontrolę zaskarżonej czynności pod względem zgodności z prawem²⁴. Uwzględnienie skargi zgodnie z art. 146 § 1 p.p.s.a. prowadzi do stwierdzenia przez sąd bezskuteczności zaskarżonej czynności.

Unieważnienie aktu stanu cywilnego przez wojewodę

Na wstępie należy podnieść, że wojewodowie posiadali kompetencję do unieważniania aktów stanu cywilnego już pod rządami poprzednio obowiązującej ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego z 1986 r.²⁵ Przepis art. 29 tej ustawy stanowił, że jeżeli dwa akty stanu cywilnego stwierdzają to samo zdarzenie, unieważnia się jeden z nich. Unieważnienia dokonuje organ administracji państwowej wyższego stopnia, właściwy dla kierownika urzędu stanu cywilnego, który sporządził akt późniejszy. Pierwotna wersja p.a.s.c. nie przewidywała analogicznego trybu w odniesieniu do aktów sporządzanych po raz pierwszy w rejestrze. Zakładano bowiem, że „skoro akty prowadzone będą w systemie teleinformatycznym, to nie powinno dojść do sporządzenia kilku aktów stwierdzających to samo zdarzenie”²⁶. Ustawodawca suponował jednak, że przypadki sporządzenia dwóch aktów stwierdzających to samo zdarzenie będą ujawniane podczas przenoszenia aktów z ksiąg do rejestru. Dlatego w przepisach przejściowych, a dokładnie w art. 127 p.a.s.c., ustanowił kompetencję wojewody do unieważnienia aktu stanu cywilnego w sytuacji, gdy do rejestru przeniesiono dwa akty stanu cywilnego stwierdzające to samo zdarzenie, a sporządzone przed dniem wejścia w życie p.a.s.c. (ust. 2) oraz w sytuacji, gdy rejestracja w formie aktu stanu cywilnego nastąpiła po dniu wejścia w życie p.a.s.c., a następnie przeniesiono do rejestru akt stanu cywilnego stwierdzający to samo zdarzenie co uprzednio zarejestrowane (ust. 6). Nadto art. 127 ust. 4 p.a.s.c. dopuszczał unieważnienie przez wojewodę w jednym postępowaniu więcej niż jednego

23 Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 16 października 2019 r., II SA/Ol 658/19, CBOSA.

24 Kryterium kontroli wynika z art. 1 § 2 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 1267).

25 Ustawa z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1264 ze zm.).

26 Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego, s. 22 (Sejm VII kadencji, druk nr 2620).

aktu stanu cywilnego, jeżeli do rejestru przeniesiono kilka aktów stwierdzających to samo zdarzenie.

Z czasem konieczne stało się rozbudowanie przepisów dotyczących unieważniania aktów stanu cywilnego w taki sposób, aby uwzględniały wszystkie przypadki występujące w praktyce. Wobec tego ustawą zmieniającą z 2016 r. ustawodawca nie tylko wprowadził tryby unieważniania aktów przez kierowników USC, ale również dodał art. 39b i znowelizował art. 127 p.a.s.c.²⁷, rozszerzając tym samym kompetencje wojewodów w zakresie unieważniania aktów.

Obecnie przepisy p.a.s.c. przewidują trzy sytuacje, w których wojewoda unieważnia akt lub akty stanu cywilnego. Jedną z nich określa art. 39b p.a.s.c. Jest to przypadek, gdy w rejestrze stanu cywilnego zarejestrowano z przyczyn innych niż wskazane w art. 39a ust. 1 więcej niż jeden akt stanu cywilnego stwierdzający to samo zdarzenie. Kolejne dwie sytuacje określono w art. 127 p.a.s.c.: pierwszą, w której do rejestru przeniesiono z ksiąg więcej niż jeden akt stwierdzający to samo zdarzenie (ust. 2) i drugą, w której rejestracja w formie aktu nastąpiła po dniu wejścia w życie obowiązującej ustawy i dokonano przeniesienia z księgi do rejestru aktu stanu cywilnego stwierdzającego to samo zdarzenie (ust. 3). We wszystkich sytuacjach ustawodawca zastrzegł, że okoliczności wskazane w każdym z tych aktów nie mogą budzić wątpliwości, iż przedmiotem rejestracji w każdym z nich jest to samo zdarzenie.

Zakres zastosowania art. 39b ust. 1 i art. 127 ust. 2 i 3 p.a.s.c. jest rozłączny, ale wspólnym mianownikiem jest pojęcie aktu stanu cywilnego stwierdzającego to samo zdarzenie. Opierając się na orzecznictwie sądowym, należy stwierdzić, że „zdarzenie” to fakt, który powoduje sporządzenie danego rodzaju aktu stanu cywilnego, a więc urodzenie, zawarcie małżeństwa lub zgon²⁸. Natomiast o tożsamości zdarzenia stwierdzonego w kilku aktach stanu cywilnego można mówić tylko wtedy, gdy okoliczności istotne wskazane w każdym z tych aktów konkretyzują zdarzenie w taki sposób, że nie budzi wątpliwości, iż przedmiotem rejestracji w każdym z nich jest ten sam fakt. Nie jest przy tym konieczne, aby treść aktów była identyczna; wystarczy, jeżeli ewentualne różnice treści aktów nie uzasadniają, że może chodzić o różne zdarzenia²⁹. Wystąpienie różnic w danych zamieszczonych

²⁷ Zmiany w p.a.s.c. polegające na dodaniu art. 39b i zmianie art. 127 weszły w życie 27 sierpnia 2016 r.

²⁸ Uchwała SN z dnia 5 listopada 1993 r., III CZP 153/93, Legalis; wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 października 2004 r., V SA 3470/03, CBOSA. Powołane orzeczenia zapadły na tle art. 29 Prawa o aktach stanu cywilnego z 1986 r., w którym pojęcie to również występowało, a zatem tezy w nich zawarte pozostają aktualne pod rządami obecnej ustawy.

²⁹ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 maja 2013 r., IV SA/Wa 615/12, CBOSA.

w aktach stanu cywilnego nie wyklucza samo przez się ustalenia, że akty dotyczą tego samego zdarzenia, jednak w takim przypadku konieczne jest dokonanie szczególnie wnikliwej oceny, czy mimo tych różnic akty faktycznie stwierdzają to samo zdarzenie³⁰. Nie można zaś mówić o tym samym zdarzeniu, jeśli treść aktów w zakresie podstawowych danych stwierdzających zdarzenie całkowicie się różni³¹. Przykładowo, stwierdzenie tego samego zdarzenia w przypadku zgonu dotyczy faktu, miejsca i daty zgonu oznaczonej z imienia i nazwiska osoby, a nie samego tylko faktu zgonu³².

Unieważnienie aktu stanu cywilnego przez wojewodę następuje w formie decyzji administracyjnej³³. Decyzję w konkretnej sprawie wydaje wojewoda właściwy dla kierownika USC, który zarejestrował lub sporządził ostatni akt stwierdzający to samo zdarzenie. Możliwa jest zatem sytuacja, w której akt stanu cywilnego sporządzony przez danego kierownika USC unieważni wojewoda z innego województwa. Tym samym kompetencja do unieważnienia aktu stanu cywilnego wykracza poza funkcję nadzoru nad rejestracją stanu cywilnego sprawowaną przez wojewodę na zasadzie właściwości terytorialnej³⁴.

W celu wydania decyzji o unieważnieniu aktu stanu cywilnego wojewoda musi wszcząć postępowanie, które jest unormowane w Kodeksie postępowania administracyjnego³⁵. Tryb wszczęcia oraz podmioty uprawnione do żądania wszczęcia postępowania określają art. 39b ust. 2 i art. 127 ust. 4 p.a.s.c. Z powołanych przepisów wynika, że postępowanie wszczyna się z urzędu lub na wniosek osoby, której akt dotyczy, osoby mającej w tym interes prawny lub prokuratora. W praktyce

30 Wyrok NSA z dnia 30 listopada 2006 r., II OSK 47/06, CBOSA.

31 Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 28 maja 2008 r., III SA/Po 197/08, CBOSA.

32 Wyrok NSA z dnia 6 października 2015 r., II OSK 317/14, CBOSA; wyrok NSA z dnia 14 czerwca 2016 r., II OSK 2420/14, CBOSA.

33 W doktrynie „decyzja administracyjna” jest definiowana jako „władcze, jednostronne oświadczenie woli organu administracji publicznej, oparte na przepisach prawa administracyjnego i określające sytuację prawną konkretnie wskazanego adresata (strony) w indywidualnie oznaczonej sprawie”. Zob. np. M. Grzywacz, J. Róg-Dyrda, M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, w: J. Jagielski, M. Wierzbowski (red.), *Prawo administracyjne*, Warszawa 2022, s. 361.

34 Zgodnie z art. 11 ust. 1 p.a.s.c. właściwy miejscowo wojewoda sprawuje nadzór nad rejestracją stanu cywilnego. Wojewoda jest organem terenowym, gdyż jego zasięg terytorialny działania obejmuje część państwa – województwo. Trafna jest zatem uwaga D. Ziółkowskiego, że dany wojewoda posiada kompetencje nadzorcze jedynie w stosunku do tych kierowników USC, których okręgi rejestracji stanu cywilnego (gminy) położone są w obrębie województwa, na którego terenie rozciąga się właściwość miejscowa wojewody. Zob. D. Ziółkowski, w: K. Osajda, M. Domański, J. Słyk (red.), *Prawo o aktach...*, art. 11, s. 92–93.

35 Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 572), dalej: k.p.a.

problematyczna może być ocena, czy wnioskodawca niebędący osobą, której akt dotyczy, posiada w danej sprawie interes prawny. Jak trafnie zauważył P. Gołaszewski, interes prawny to pojęcie nieostre, zatem szczegółowe ustalenie jego treści zależy od konkretnych okoliczności danej sprawy i jest pozostawione organowi rozstrzygającemu tę sprawę³⁶. W orzecznictwie i doktrynie powszechnie przyjmuje się, że interes prawny to interes indywidualny, który uzyskuje odniesienie prawne, tzn. wynika z normy prawnej, opiera się na niej lub daje się z nią powiązać³⁷. Jest to obiektywna, czyli rzeczywiście istniejąca potrzeba ubiegania się o udzielenie ochrony prawnej. Mieć interes prawny w postępowaniu administracyjnym znaczy to samo, co ustalić przepis prawa materialnego, na którego podstawie można skutecznie żądać czynności organu z zamiarem zaspokojenia jakiejś własnej potrzeby. Interes ten musi być osobisty, własny, indywidualny i konkretny, dający się obiektywnie stwierdzić i aktualny³⁸.

W praktyce postępowania o unieważnienie aktu stanu cywilnego są wszczynane przez wojewodów najczęściej z urzędu, po otrzymaniu stosownych informacji od kierowników USC. Wątpliwości budzi to, kto powinien być stroną takiego postępowania w sytuacji, gdy osoba, której dotyczą akty stwierdzające to samo zdarzenie, nie żyje³⁹. Z ogólnej normy zawartej w art. 28 k.p.a. można wywieść jedynie, że stroną powinien być w takim przypadku „każdy, czyjego interesu prawnego lub obowiązku dotyczy postępowanie”. Natomiast przepisy p.a.s.c. nie regulują tej kwestii. Spotkałem się z poglądem, że we wskazanej sytuacji dla określenia kręgu stron postępowania konieczne jest ustalenie następców prawnych zmarłego⁴⁰. Pogląd ten budzi wątpliwości, bowiem postępowanie o unieważnienie aktu stanu cywilnego nie dotyczy praw dziedzicznych. Rolą aktów stanu cywilnego jest stwierdzanie stanu cywilnego i filiacji (pochodzenia jednej osoby do drugiej) oraz relacji

36 P. Gołaszewski, w: R. Hauser, M. Wierzbowski, (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Legalis 2023, art. 28.

37 J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2018, s. 367.

38 Wyrok NSA z dnia 26 stycznia 2018 r., II OSK 897/16, CBOSA; M. Romańska, w: H. Knysiak-Sudyka (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2019, art. 28, s. 242–243.

39 Niewątpliwie osoba nieżyjąca nie może być stroną postępowania o unieważnienie aktu stanu cywilnego i adresatem decyzji, gdyż jej zdolność prawna ustała z chwilą śmierci.

40 Pogląd taki został zaprezentowany w piśmie Zastępcy Dyrektora Departamentu Spraw Obywatelskich MSWiA z 13 grudnia 2018 r., nr DSO-WSC-6000-167/18 (niepubl.), w którym wskazano, że jeżeli osoba, której dotyczy akt stanu cywilnego, zmarła jeszcze przed wszczęciem postępowania o unieważnienie aktu, należy ustalić jej następców prawnych, a celowi temu mogą służyć wszelkie dostępne środki dowodowe, np. postanowienie właściwego sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub sporządzony przez notariusza akt poświadczenia dziedziczenia.

prawnorodzinnych. Zatem to przede wszystkim małżonek i zstępni osoby zmarłej (z uwagi na pamięć o niej, jak i możliwy wpływ na treść ich aktów stanu cywilnego) są zainteresowani wynikiem takiego postępowania i powinni brać w nim udział w charakterze stron. W praktyce osoby te najczęściej są również spadkobiercami zmarłego. Wydaje się jednak, że oczekiwanie na ustalenie we właściwym trybie (przez sąd lub notariusza), kto dziedziczy po zmarłym, nie jest konieczne dla określenia kręgu stron postępowania o unieważnienie aktu stanu cywilnego zmarłego.

Ograniczone ramy niniejszego opracowania nie pozwalają na szczegółowe rozważanie kwestii proceduralnych. Wymaga wskazania, że do głównych obowiązków procesowych wojewody w sprawie o unieważnienie aktu stanu cywilnego należy zawiadomienie stron o wszczęciu postępowania (art. 61 § 4 k.p.a.), zgromadzenie dowodów niezbędnych do wyjaśnienia i rozstrzygnięcia sprawy (art. 7 i art. 77 § 1 k.p.a.), umożliwienie stronom wypowiedzenia się w sprawie przed wydaniem decyzji (art. 10 § 1 k.p.a.) oraz doręczenie decyzji stronom na piśmie (art. 109 § 1 k.p.a.).

Składniki decyzji wojewody o unieważnieniu aktu określa art. 107 § 1 k.p.a. Kluczowym jej elementem jest rozstrzygnięcie, bowiem wyraża rezultat stosowania normy prawa materialnego do konkretnego przypadku w kontekście ustalonych okoliczności faktycznych i materiału dowodowego⁴¹. Rozstrzygnięcie zawarte w decyzji wojewody powinno precyzyjnie wskazywać akt lub akty stanu cywilnego podlegające unieważnieniu.

Przepisy p.a.s.c. nie określają kryteriów, jakimi powinien kierować się wojewoda przy wyborze aktu do unieważnienia⁴². Należy przyjąć, że organ działa w granicach uznania administracyjnego. Nie oznacza to jednak, że ma w tym zakresie pełną swobodę. Unieważnienie aktu przez wojewodę nie może nastąpić z przyczyn materialnych, tj. z powodu niezgodności aktu z prawdą, gdyż ta przyczyna unieważnienia jest zastrzeżona dla drogi sądowej (art. 39 p.a.s.c.). Wydaje się natomiast, że wojewoda powinien dokonać oceny, który z aktów zawiera więcej danych i rzetelniej dokumentuje zdarzenie⁴³, o ile okoliczności takie wynikają z konkretnych dokumentów wskazanych w przepisach p.a.s.c., tj. z innych aktów stanu cywilnego, akt zbiorowych rejestracji, zagranicznych dokumentów stanu cywilnego lub innych dokumentów mających wpływ na stan cywilny⁴⁴. Wydając rozstrzygnięcie, woje-

41 Wyrok NSA z dnia 20 września 2016 r., I OSK 1065/16, CBOSA.

42 W pierwotnym brzmieniu art. 127 ust. 3 p.a.s.c. przewidywał, że w postępowaniu w sprawie unieważnienia aktu stanu cywilnego wojewoda bada, który z aktów odzwierciedla dokładniej zdarzenie, i unieważnia, w formie decyzji administracyjnej, ten z aktów, który w sposób mniej dokładny odzwierciedla zdarzenie. Obecnie w p.a.s.c. nie ma takiej normy.

43 Wyrok NSA z dnia 3 grudnia 2001 r., V SA 1385/01, Legalis.

44 Wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 kwietnia 2022 r., IV SA/Wa 964/21, CBOSA.

woda powinien kierować się wyrażoną w art. 7 k.p.a. zasadą ogólną uwzględniania interesu społecznego i słusznego interesu obywateli. W sytuacji, gdy akty stanu cywilnego stwierdzające to samo zdarzenie różnią się w sposób, który ze względu na pamięć o przodkach może mieć znaczenie dla będących stronami postępowania zstępnych osób, których akty dotyczą, przy wyborze aktu, który należy unieważnić, powinien mieć na uwadze przede wszystkim stanowisko w tym zakresie stron postępowania⁴⁵. Ponadto wojewoda powinien uwzględnić ewentualne uchybienia formalne, np. sporządzenie jednego z aktów z naruszeniem przepisów o właściwości miejscowej czy trybie rejestracji⁴⁶.

Rozstrzygnięcie powinno być wyjaśnione w uzasadnieniu decyzji. Zasadniczą rolę uzasadnienia jest wytłumaczenie adresatowi decyzji, dlaczego organ, rozstrzygając daną sprawę administracyjną, zastosował określoną normę prawa materialnego. Rozstrzygnięcie i uzasadnienie powinny być ze sobą zgodne⁴⁷. W przypadku działania wojewody na wniosek możliwe jest odstąpienie od uzasadnienia decyzji, o ile uwzględnia ona w całości żądanie strony (art. 107 § 4 k.p.a.).

Co do zasady decyzja o unieważnieniu aktu stanu cywilnego wydana w pierwszej instancji nie jest ostateczna z chwilą jej wydania, co oznacza, że może być zaskarżona w drodze odwołania do ministra właściwego do spraw wewnętrznych⁴⁸. Odwołanie jest środkiem prawnym uregulowanym w przepisach k.p.a. umożliwiającym stronom i innym uprawnionym podmiotom zaskarżenie w toku instancji administracyjnych decyzji nieostatecznej w celu jej uchylenia lub zmiany⁴⁹. Z uwagi na szerokie podstawy zaskarżenia odwołanie umożliwia kwestionowanie legalności oraz zasadności decyzji⁵⁰. W orzecznictwie sądowym podkreśla się,

⁴⁵ Zob. teza wyroku NSA z dnia 5 maja 2022 r., II OSK 1367/21, CBOSA.

⁴⁶ Jako przykład można przytoczyć sytuację, w której kierownik USC trzy dni po sporządzeniu karty urodzenia, w związku z otrzymaniem informacji z ośrodka adopcyjnego, że matka dziecka pozostawiła je na oddziale noworodkowym szpitala, sporządził akt urodzenia z urzędu. Jednak kilka dni później stawiała się matka dziecka i dokonała zgłoszenia urodzenia. Na tej podstawie kierownik USC sporządził drugi akt stwierdzający to samo zdarzenie. W tej sprawie wojewoda unieważnił akt zarejestrowany jako pierwszy, wskazując, że został on sporządzony z naruszeniem przepisów ustawy, gdyż nie zaistniały przesłanki do działania kierownika USC z urzędu określone w art. 55 ust. 2 lub art. 56 ust. 1 p.a.s.c.

⁴⁷ I. Madziar, K. Szelałowska, w: M. Karpiuk, P. Krzykowski, A. Skóra (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, t. II, *Komentarz do art. 61–126*, Olsztyn 2020, art. 107, s. 278, 280.

⁴⁸ Minister właściwy do spraw wewnętrznych jest organem wyższego stopnia w stosunku do wojewodów w sprawach unieważnienia aktów stanu cywilnego na mocy art. 17 pkt 2 k.p.a. w zw. z art. 11 ust. 3 i 4 p.a.s.c.

⁴⁹ Por. Z. Janowicz, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 1999, s. 342–343.

⁵⁰ B. Adamiak, J. Borkowski, *Postępowanie administracyjne i sądowniczoadministracyjne*, Warszawa 2021, s. 377.

że działanie organu odwoławczego nie ma charakteru tylko kontrolnego, ale jest również działaniem merytorycznym, gdyż to właśnie decyzja organu odwoławczego – jeżeli rozstrzyga sprawę co do istoty – ostatecznie kształtuje treść stosunku administracyjnoprawnego⁵¹. Organ odwoławczy może w szczególności utrzymać w mocy zaskarżoną decyzję, potwierdzając zasadność wydanego rozstrzygnięcia, bądź uchylić ją w całości i orzec co do istoty sprawy odmiennie niż organ pierwszej instancji⁵².

W razie niewniesienia odwołania w ustawowym terminie⁵³ decyzja wojewody staje się ostateczna (nie można jej zaskarżyć w administracyjnym toku instancji) oraz podlega wykonaniu. Jednakże w sytuacji odstąpienia przez wojewodę od uzasadnienia z powodu uwzględnienia w całości żądania strony, jego decyzja jest od razu ostateczna (art. 127 § 1a k.p.a.) i może być zaskarżona do sądu administracyjnego (art. 3 § 2 pkt 1 i art. 52 § 1 i 2 p.p.s.a.).

Na mocy art. 4 ust. 2 p.a.s.c. organ, który wydał ostateczną decyzję o unieważnieniu aktu stanu cywilnego (tj. wojewoda albo minister), powinien przekazać jej odpis właściwemu kierownikowi USC w terminie siedmiu dni od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna. Decyzja ma bowiem wpływ na ważność aktu stanu cywilnego, a kierownik USC jest zobligowany ją wykonać poprzez dołączenie do aktu wzmianki dodatkowej o jego unieważnieniu, zawierającej również wskazanie podstawy jej dołączenia oraz organu, którego rezultatem działania jest ta wzmianka.

Podsumowanie

Akty stanu cywilnego są formą *sui generis* rejestracji stanu cywilnego. Korzystają z domniemania ważności i obowiązują tak długo, jak to domniemanie nie zostanie obalone we właściwym trybie przewidzianym w p.a.s.c. Zgodnie z przyjętą przez ustawodawcę koncepcją unieważnialności aktów stanu cywilnego uchybienia popełnione podczas rejestracji nie powodują nieważności aktu z mocy prawa, ale mogą być podstawą do jego unieważnienia. Aktualne regulacje dotyczące unieważniania aktów stanu cywilnego należy ocenić jako rozbudowane i wyczerpujące, gdyż obejmują wszystkie potencjalne sytuacje uzasadniające wyeliminowanie aktu z obrotu prawnego. Zadania w tym zakresie ustawodawca powierzył sądom oraz

51 Np. wyrok NSA z dnia 8 listopada 2017 r., II OSK 2865/16, CBOSA; wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 22 listopada 2017 r., II SA/Bd 556/17, CBOSA.

52 Pełny katalog rozstrzygnięć organu odwoławczego jest określony w art. 138 § 1 i 2 k.p.a.

53 Zgodnie z art. 129 § 1 k.p.a. odwołanie wnosi się w terminie czternastu dni od dnia doręczenia decyzji stronie.

organom administracji publicznej, dokonując ścisłego rozdziału ich kompetencji. Przesłanki unieważnienia aktów w poszczególnych trybach zostały określone w taki sposób, iż nie powinno w praktyce budzić wątpliwości, który organ i w jakiej sytuacji jest właściwy do unieważnienia aktu.

Pozytywnie należy ocenić wprowadzenie przez ustawodawcę trybów unieważnienia aktów stanu cywilnego przez kierowników USC. Tryby te mają zastosowanie w sytuacjach oczywistych, niewymagających postępowania wyjaśniającego i procesu decyzyjnego. Pozwalają na szybkie wyeliminowanie aktu z obrotu prawnego w razie stwierdzenia błędnej rejestracji, co jest niewątpliwie uzasadnione względami praktycznymi. Jednocześnie przepisy p.a.s.c. chronią interesy osób, które z unieważnionego aktu otrzymały wcześniej odpisy, ponieważ obligują organ unieważniający akt do zawiadomienia ich o podjętej czynności. W praktyce możliwość szybkiego unieważnienia aktu przez organ, który go sporządził, w formie czynności materialno-technicznej, a więc bez konieczności wszczęcia postępowania administracyjnego, stwarza pewne pole do nadużyć. Niemniej czynność taka jest objęta kognicją sądu administracyjnego, zatem w przypadku niezasadnego unieważnienia aktu pozostaje możliwość uchylenia jej skutków.

Natomiast tryby stosowane przez wojewodów nie są tak szybkie, jak tryby stosowane przez kierowników USC, ponieważ wymagają wszczęcia postępowania administracyjnego, ustalenia stanu faktycznego, zapewnienia stronom prawa do bycia wysłuchanym oraz wydania decyzji i doręczenia jej adresatom. Niewątpliwie jest to uzasadnione charakterem spraw. Wojewoda może unieważnić akt stanu cywilnego wyłącznie w sytuacji, gdy co najmniej dwa akty w rejestrze stwierdzają to samo zdarzenie, a to wymaga już procesu decyzyjnego – analizy okoliczności sprawy i podjęcia rozstrzygnięcia, tj. dokonania wyboru aktu do unieważnienia. Stanowisko wyrażone w decyzji o unieważnieniu aktu stanu cywilnego powinno uwzględniać słuszne interesy stron oraz być przekonująco uzasadnione. Strony co do zasady mają zaś prawo zakwestionować decyzję w drodze odwołania, a następnie skargi do sądu administracyjnego, co niewątpliwie zapewnia pełniejszą ochronę ich praw oraz służy praworządności działania administracji publicznej w tych sprawach.

Bibliografia

- Adamiak B., Borkowski, J. *Postępowanie administracyjne i sądowoadministracyjne*, Warszawa 2021.
- Dobkowski J., *Preponderancja aktów stanu cywilnego*, „Metryka. Studia z zakresu z prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego” 2011, nr 2, s. 15–33.
- Drachal J., Jagielski J., Stankiewicz R., w: R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Legis 2023.

- Gołaszewski P., w: R. Hauser, M. Wierzbowski, (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Legalis 2023.
- Grzywacz M., Róg-Dyrda J., Wierzbowski M., Wiktorowska A., w: J. Jagielski, M. Wierzbowski (red.), *Prawo administracyjne*, Warszawa 2022.
- Janowicz Z., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 1999.
- Jurzyński M., *Sądowa kontrola czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego*, „Metryka. Studia z zakresu z prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego” 2023, nr 1–2, s. 163–179.
- Kasprzyk P., w: P. Kasprzyk (red.), *Podręcznik urzędnika stanu cywilnego*, t. 1, *Podstawowe instytucje prawa o aktach stanu cywilnego*, Lublin 2018.
- Madziar I., Szelańska K., w: M. Karpiuk, P. Krzykowski, A. Skóra (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, t. II, *Komentarz do art. 61–126*, Olsztyn 2020.
- Masternak M., *Czynności materialno-techniczne jako prawna forma działania administracji publicznej*, Toruń 2018.
- Pawliczak J., w: K. Osajda, M. Domański, J. Słyk (red.), *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2023.
- Romańska M., w: H. Knysiak-Sudyka (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Wojewoda M., *Przypisek przy akcie stanu cywilnego i jego rola w systemie rejestracji stanu cywilnego w Polsce*, „Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego” 2017, nr 1, s. 85–104.
- Zimmermann J., *Prawo administracyjne*, Warszawa 2018.
- Ziółkowski D., w: K. Osajda, M. Domański, J. Słyk (red.), *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2023.

Administrative procedures for invalidation of vital records

Abstract

The subject matter of this study focuses on procedures for invalidation of vital records. The study employs the method of an analysis of the law, the relevant literature on the established line of administrative courts' decisions and also relies on the author's own observations. The starting point of the reflections is the clarification of the concept of a vital record and the special nature of this form of public administration activity. The study argues that vital records enjoy the presumption of validity. They may only be removed from legal circulation by invalidation in one of the procedures regulated by the Law on vital records. Invalidation procedures applied by the public administration authorities, i.e. the superintendent registrar and

the governor, are analysed in this article. The aim of the study was to clarify the prerequisites for the employment of various administrative procedures for invalidating vital records, to identify the entities entitled to request that a record be invalidated, the legal forms in which the authorities may act in such cases and their contestability. Selected practical aspects of the issue are also presented. The discussion closes with conclusions indicating the special features of various administrative procedures for invalidating vital records.

Keywords: vital records, administrative procedure for invalidation of vital records, substantive and technical action, administrative decision

CYTOWANIE

Jurzyński M., *Administracyjne tryby unieważnienia aktu stanu cywilnego*, „Acta Iuris Stetinensis” 2025, nr 3 (54), 37–53, DOI: 10.18276/ais.2025.54-03.